

## **ZÁRÓVIZSGA**

### **TÁRSADALMI TANULMÁNYOK BA**

A társadalmi tanulmányok szakon az záróvizsga két részből áll:

#### **1. A szakdolgozat és szóbeli megvédése.**

A záróvizsga e szakaszának érdemjegye a szakdolgozatra és a szóbeli védésre kapott két részjegy átlaga.

(A szakdolgozat elkészítésének követelményeit, amelyek jelzik az értékelés szempontjait a tanszék honlapjáról lehet letölteni.)

#### **2. Záróvizsga**

**A záróvizsga tételeinek kidolgozásánál követelmény a komplex szemlélet érvényesítése, a különböző területek összefüggéseinek felismerése és kimutatása. Az itt felsorolt tantárgyak tananyagán túl elvárás, hogy a hallgatók képesek legyenek alkotó módon beépíteni a tételekbe a más tantárgyak keretében megszerzett ismereteket is.**

A záróvizsgán a hallgató egy szakmai tételből és egy kutatómódszertani tételből felel szóban vizsgabizottság előtt.

A záróvizsga érdemjegye a két tételre kapott érdemjegy átlaga.

#### **3. A záróvizsga érdemjegyének kiszámítása:**

Az államvizsga érdemjegye a komplex záróvizsga két részjegyének átlaga.

### **SZAKMAI TÉTELSOR**

#### **1. A XX. századot megelőző társadalomelméleti irányzatok.**

*A XX. századot megelőző társadalomelméleti irányzatok közül elsősorban a szerződéselméletek, az utópista szocialisták és a pozitívizmus képviselőinek koncepcióját kell ismertetni. Külön figyelmet érdemel a társadalomelmélet klasszikusainak /Durkheim, Pareto és Weber/ felfogása.*

#### **Irodalom:**

Karácsony András: Filozófia-társadalomelmélet I-II. Rejtjel Kiadó 2005 és 2007. valamint az előadások anyagai-

#### **2. Irányzatok a társadalomtudományban**

*Itt elsősorban a XX. századi társadalomelméleti koncepciókat és irányzatokat kell ismertetni: a funkcionalizmust, a strukturalizmust, a marxizmust, a kritikai elméletet /Frankfurti Iskola képviselőit/.*

#### **Irodalom:**

Karácsony András: Filozófia-társadalomelmélet I-II. Rejtjel Kiadó 2005 és 2007. valamint az előadások anyagai.

#### **3. Gazdaság és társadalom összefüggése**

*A társadalom fogalmán és főbb típusainak klasszifikációján kívül a tételben szerepel a munka, az elidegenedés a mobilitás és az urbanizáció problémája is. Fontos még az egyenlőtlenség, a szegénység – gazdagság viszonya.*

#### **Irodalom:**

Karácsony András: Filozófia-társadalomelmélet I-II. Rejtjel Kiadó 2005 és 2007. valamint az előadások anyagai.

#### 4. A társas interakció és a szocializáció

A mindennapi élet és a társas érintkezés formái. A társadalmi együttélés néhány alapvető formája. Erkölcsi normák és ideálok. A társadalmi mikro- és makroközösségek. Faj, nemzet, etnikai csoport, kisebbségek. Kulturális és etnikai identitás.

##### Irodalom:

Karácsony András: Filozófia-társadalomelmélet I-II. Rejtjel Kiadó 2005 és 2007. valamint az előadások anyagai.

#### 5. A társadalmi változások formái

*Elméletek a társadalmi változásról: Az evolucionizmus, a determinizmus. A változás okai. A forradalom, mint radikális változás. Az 1989-es kelet-közép-európai változások (áttekintés). A globalizáció fogalma és nemzetközi hatásai.*

##### Irodalom:

Karácsony András: Filozófia-társadalomelmélet I-II. Rejtjel Kiadó 2005 és 2007. valamint az előadások anyagai

#### 6. Az újkor politikaelmélete: a polgári politikai rendszerek teoretikus megalapozása.

*Szerződéselméletek az abszolút hatalom és az alkotmányos berendezkedés igazolására /Bodin, Hobbes, Locke, Montesquieu, Rousseau/ Az amerikai politikai berendezkedés kérdései /Jefferson, Hamilton, Madison/ A német politikaelmélet a polgári átalakulás korában /Kant, Fichte, Hegel/.*

##### Irodalom:

Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris. 1998. 99-167.

John Locke: Két értekezés a polgári kormányzatról. Gondolat. 1986.

Ludassy Mária: A trón, az oltár és az emberi jogok. Magvető. 1984.

#### 7. A liberalizmus és a konzervativizmus és szocializmus politikaelméletének jellemzői a XIX. században. A szociális kérdés felismerése és értelmezése a három irányzatban.

*A nacionalizmus. (Mill, Bagehot, Constant, Tocqueville. Burke, De Maistre és De Bonald, az utópista szocialisták és Marx politikai gondolkodása. A szociálliberalizmus és a katedraszocializmus jellemzői, a Szociálpolitikai Társaság tevékenysége. A szocializmus fejlődéstörténete.*

##### Irodalom:

Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris. 1998 173-250.o.

A politikaelmélet története a XIX-XX. században. Szöveggyűjtemény. Rejtjel Kiadó. 2003

John Gray: Liberalizmus. Tanulmány Kiadó 1996.

Roger, Scurton: Mi a konzervativizmus? Osiris. 1995.

#### 8. A három nagy irányzat metamorfózisa a XX. században. Viták az állam gazdasági és társadalompolitikai szerepvállalásáról.

*A liberális társadalomfilozófia megújítói. Keynes közgazdasági nézetei, Max Weber politikai szociológiája. A jóléti állam és neoliberais kritikája: Friedmann, Hayek. Dahrendorf a társadalmi konfliktusról. Pluralizmuselméletek: Laski és Dahl. Rawls és Dworkin munkássága. A konzervativizmus változásai: elitelméletek a századelőn /Pareto, Mosca, Michels/, a tömegtársadalom kritikája /Ortega, Spengler/, kereszténydemokrácia és keresztényszocializmus. Neokonzervatív fordulat a 70-es-80-as években. Reformizmus, revizionizmus, bolsevizmus és sztálinizmus.*

##### Irodalom:

Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris. 1998. 327-370.o.

264-327 és 372-383.

A politikaelmélet története a XIX-XX. században. Szöveggyűjtemény. Rejtjel Kiadó. 2003

Max Weber: A politika, mint hivatás. In. Uő. A tudomány és a politika, mint hivatás. Kossuth Kiadó. Budapest, 2004

Ralph, Dahrendorf: A modern társadalmi konfliktus. Gondolat. 1994.

Friedrich Hayek: Piac és szabadság. Válogatott tanulmányok. KJK 1995.

### 9. Totalitarizmus és demokrácielméletek

*Sztálinizmus, náciizmus, fasizmus-értelmezések Arendt, Friedrich, Brzezinski, Popper, Orwell. A demokrácia normatív és deskriptív felfogásai, a demokrácia társadalmi előfeltételei: Lipset, Dahl. A demokratikus pluralizmus elméletei, a részvételi demokrácia modelljei: Beyme, Huntington, Held. A demokratikus elitizmus elméletei: Schumpeter. Reneszánsz az ezredfordulón: Plamenatz, Przeworski, Körösi. A mediatizált demokrácia kérdései.*

#### Irodalom:

Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris. 1998. 327-370.o.

Francois Furet: Egy illúzió múltja. Esszé a XX. század kommunista ideológiájáról. Európa. 2000.

John Rawls Az igazságosság elmélete. Osiris. 1998.

Robert Dahl: A pluralista demokrácia dilemmái. Osiris. 1996

Körösi András: A demokratikus elitizmus konszenzusán túl. Politikatudományi Szemle. 2007.4. és

Körösi András: Politikai képviselet a vezérdemokráciában. Politikatudományi Szemle 2003.4.

[http://www.poltudszemle.hu/szamok/2003\\_4szam/2003\\_4\\_korosenyi.pdf](http://www.poltudszemle.hu/szamok/2003_4szam/2003_4_korosenyi.pdf)

### 10. A posztindusztriális társadalom és a posztmodern gondolkodás.

*Posztmodern politikaelmélet. Környezetvédő mozgalmak, feminizmus és multikulturalizmus, Globalizáció és etnokulturális konfliktusok. Identitáspolitikák, xenofóbia.*

#### Irodalom:

Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris. 1998. 395-408.o.

Jürgen Habermas-Jean-Francois Lyotard-Richard-Rorty: A posztmodern állapot. Századvég. 1993

Heller- Ágnes-Fehér Ferenc: A modernitás ingája. T-Twins. 1993.

Multikulturalizmus. Szerk.: Feischmidt Margit. Osiris 1997.

Feldschmidt Margit: Kulturális konfliktusok, kulturális politikák a későmodern társadalmakban.

<http://66.102.9.104/search?q=cache:JIQTY->

Richard Tarnas: A nyugati gondolat stációi. A Posztmodern c. fejezet.

### 11. A XIX századi magyar politikai gondolkodás irányzatainak társadalomképe és szociális programja 1830-1919

*A liberalizmus mozgalmi és berendezkedő szakaszának politikai gondolkodása. A liberlizmus és a „társadalmi erők szabad játéka”. A szociális kérdés megoldási alternatívái a 90-es évektől jelentkező konkurens ideológiákban. A szociológia és a szociálpolitika szerepe a magyar politikai gondolkodásban. (szociálliberalizmus, agrárius-mozgalom, polgári radikalizmus, szociáldemokrácia és a kommunizmus.)*

#### Irodalom:

Schlett István: A politikai gondolkodás története Magyarországon. Rejtjel politológia könyvek. 20.

Rejtjel Kiadó, 2004. 347-699.o. Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és

nacionalizmus története. Osiris, 2007. 19-197. o. Takáts József: Modern magyar politikai

eszmétörténet. Osiris, 2007. 75-100. Cieger András: A hatalomra jutott liberalizmus és az állam a

dualizmus első felének magyar politikai gondolkodásában. Századvég 2001. G. Fodor Gábor:

Kulturkritikai program, vagy kultúra mint politika? A polgári radikális ellenkultúra értelme.

Századvég. 2004. 2. sz.

## 12. Megoldási alternatívateremtési kísérletek a szociális problémákra a keresztény-nemzeti kurzus politikai gondolkodásában

*A katolikus egyház társadalmi tanítása (Rerum Novarum) és a keresztényszocializmus. A jobboldali radikalizmus alternatívája: az antiszemitizmus. A fajvédők és a szociális kérdés. A keresztény nemzeti kurzus programműveinek múlt- társadalomképe. (Bangha Béla: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Szabó Dezső: Elsodort falu. Szekfű Gyula: Három nemzedék.) Szekfű Gyula és a Magyar „sorskérdések”.*

### Irodalom:

Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története. Osiris, 2007. 215-387.o. Takáts József: Modern magyar politikai eszmetörténet. Osiris, 2007 103-116. o. Szekfű Gyula: Három nemzedék és ami utána következik. Maecenas 2007.

## 13. Ellenzéki politikai gondolkodás 1930 és 1944 között

*A népi-mozgalom társadalomképe és politikai programja. A népi-urbánus szembenállás. A szellemi élet vitái a középosztályról, az asszimilációról. A zsidókérdés és a magyar szellemi élet. A nemzeti radikalizmus és a kiszgazdamozgalom útkeresése. Viták a háború utáni kibontakozásról: Szárszó. A jobboldali radikális ellenzék politikai gondolkodása és útja a hatalomhoz.*

### Irodalom:

Takáts József: Modern magyar politikai eszmetörténet. Osiris, 2007. 119-136.o. Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története. Osiris, 2007. 387-463.o. Vigh Károly: A Fajvédelemtől a nemzetvédelemig. Valóság 2002. 6. sz.

## 14. A kommunista politikai gondolkodás

*A politikai gondolkodás pluralizmusának felszámolása: küzdelem a “burzsoá csökevények” és a “klerikális reakció” ellen. A személyi kultusz éveinek politikai gondolkodása. Az intézményesített terror, az erőltetett iparosítás és a kollektívizálás ideológiai igazolása. Révai József történelemszemlélete és kultúrforradalom eszméje. A kommunista nemzetkonceptió. A reformkommunisták politikai gondolkodása. 1956-os alternatívák a politikai gondolkodásban. Harc a “burzsoá nacionalizmus” ellen. Aczél kultúrpolitikája: a három “T” modellje. A Molnár Erik-vita. Az ideológiai pluralizmus formálódása, a Kádár-rendszer ellenzéki ideológiái a 80-as években.*

### Irodalom:

Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések. I-II. Napvilág Kiadó. 1997. A burzsoá nacionalizmusról és a szocialista hazafiságról. MSZMP KB. Agitációs és propaganda Osztály 1959. Aczél György: Kulturális politikánk néhány kérdése. Budapest, 1770. Rainer M. János: az író helye. Viták a magyar irodalmi sajtóban 1953-1956. Magvető. 1990. Vida István: 1956 és a politikai pártok. Válogatott dokumentumok. MTA 1998. Rainer M. János: Nagy Imre. Politikai életrajz. 1-2. köt. 1996-1999. Kalmár Melinda: ennivaló és hozomány. A kora-kádárizmus ideológiája. Magvető. 1998. . Révész Sándor: Aczél és korunk. Sík Kiadó 1997.

## 15. Rendszerváltó ideológiák

*A rendszerváltás programjai. A klasszikus liberalizmus és nacionalizmus újraértelmezése. A politikai ideológiai törésvonalak elmélyülése a rendszerváltó értelmiségi-intellektuális csoportok között (Monor-Lakitelek 1985-1989.) A nemzeti konzervatív szabadelvűség és a radikális emberjogi liberalizmus szembekerülése egymással. A szocialista és konzervatív újraértelmezés problémái. A politikai gondolkodásbeli irányzatok politikafelfogásának különbségei. Felfogások a kormányzatról és az államról.*

### Irodalom:

Bihari Mihály: A többpártrendszer kialakulása Magyarországon 1985-1989. Kossuth 1992. Körösi András- Tóth Csaba- Török Gábor: A magyar politikai rendszer. Osiris. 2007. 76-88.o Körösi András: Értelmiség, politikai gondolkodás és kormányzat. Osiris. 2000. Az 1987-es Lakiteleki

tanácskozás hiteles jegyzőkönyve. Pozsgay Imre: Esélyünk a reform 1988. A rendszerváltás programja SZDSZ - A Szabad Demokraták Szövetségének 1989 március 19-én a Corvin moziban elfogadott programja. Rendszerváltók a baloldalon. Reformerek és reformkörök 1988-89 (Vál.: Ágh, Géczi, Sipos) 1999..

#### **16. A dualizmus-kor magyar társadalma**

*A polgárosodás sajátos történeti útjai. Demográfiai folyamatok, társadalmi rétegződés, a társadalmi modernizáció kérdése. A „kettős társadalom” kialakulása. Polgári és tradicionális rendi jellegű rétegek együttlélése, egymásra hatása. Elitek és a dzsentri.*

#### **Irodalom:**

Gyáni Gábor – Kövér György: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Budapest, 2006, Osiris.; Kövér György: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól az I. világháborúig. Szöveggyűjtemény. Budapest, 2002, Nemzeti Tankönyvkiadó.; Concha Győző: A gentry. Budapesti Szemle 1910. 142. sz.; Polgárosodás és szabadság. Szerk. Veliky János. Budapest, 1999, Nemzeti Tankönyvkiadó. Hajdú Tibor: Tisztikar és középosztály. Budapest, 1999, História – MTA TTI.

#### **17. A magyar társadalom a Horthy-korszakban**

*Társadalomszerkezet, társadalmi mobilitás. Középosztályok és értelmiség, belső törésvonalak, értékrendek, társadalmi befolyás, presztízs. Városi kispolgári és munkás rétegek. A szociális viszonyok alakulása, politikai tagoltság.*

#### **Irodalom:**

Gyáni Gábor – Kövér György: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Budapest, 2006, Osiris.; Gyáni Gábor: Magyarország társadalomtörténete 1920–1944. Szöveggyűjtemény. Budapest, 2002, Nemzeti Tankönyvkiadó.; Weiss István: Mai magyar társadalom. Budapest, 1930, Magyar Szemle Társasága.; Hatalom és társadalom a XX. századi magyar történelemben. Szerk. Valuch Tibor. Budapest, 1995, 1956-os Intézet – Osiris.

#### **18. A magyar agrár-társadalom a XX. század első felében**

*Az agrárnépesség arányának, összetételének alakulása. Birtokszerkezet, gazdaságtípusok. Birtokos és munkás rétegek helyzete, egymáshoz való viszonya. Differenciálódás, életmód- és mentalitás-változás.*

#### **Irodalom:**

Gyáni Gábor – Kövér György: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Budapest, 2006, Osiris.; Kerék Mihály: A magyar földkérdés. Budapest, 1939.; Kovács Imre: Tanulmányok. Budapest, 2003, Magyar Napló.; Erdei Ferenc: A magyar társadalomról. Budapest, 1980, Akadémiai.; A magyar agrártársadalom a jobbágyfelszabadítástól napjainkig. Szerk. Gunst Péter. Budapest, 1998, Napvilág

#### **19. Társadalmi változások Magyarországon a II. világháborút követő években**

*Gazdasági és társadalmi kényszerpálya az 1940-es, 1950-es években. A szocialista társadalom modellje, és az államszocialista rendszer társadalmi gyakorlata. Elitcsere, homogenizáció és nivellálás. Kísérlet a társadalom „államosítására”.*

#### **Irodalom:**

Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Budapest, 2001, Osiris.; Magyarország társadalomtörténete III. (1945–1989). Válogatott tanulmányok. Szerk. Fokasz Nikosz – Örkény Antal. Budapest, 1998, Új Mandátum.; Fordulat a világban és Magyarországon 1947–1949. Szerk. Feitl István – Izsák Lajos – Székely Gábor. Budapest, 2000, Napvilág.; Andorka Rudolf: A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon. Budapest, 1982, Gondolat.

**20. A Kádár-rendszer társadalmi sajátosságai az 1970-es, 1980-as években**

*A társadalmi szerkezet átalakulása. „Új polgárosodás”. Második gazdaság, második társadalom, második nyilvánosság. Rétegződés és egyenlőtlenségek. A társadalmi integráció problémái.*

**Irodalom:**

Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Budapest, 2001, Osiris.; Magyarország társadalomtörténete III. (1945–1989). Válogatott tanulmányok. Szerk. Fokasz Nikosz – Örkény Antal. Budapest, 1998, Új Mandátum.; Ferge Zsuzsa: Szociálpolitika és társadalom. Budapest, 1991, T-Twins.; Böhm Antal: A XX. századi magyar társadalom. Budapest, 1999, Korona.; Kolosi Tamás – Tóth István György: A rendszerváltás társadalma. Budapest, 2000, MTA.

**21. A társadalmi rétegződés funkcionalista megközelítése**

*Davis-Moore elmélete és kritikája*

**Irodalom:**

Angelusz Róbert (szerk.) A társadalmi rétegződés komponensei. Új Mandátum Kiadó, 1999.

**22. A társadalmi rétegződés konfliktuselméleti megközelítése és a szintézis elmélet.**

*Marx, Dharendorf, Bourdieu, Lenski, Lin*

**Irodalom:**

Angelusz Róbert (szerk.) A társadalmi rétegződés komponensei. Új Mandátum Kiadó, 1999.

**23. A társadalmi mobilitás főbb fogalmai, és példák a magyar társadalomtörténetből az I. világháború utáni időszakból.****Irodalom:**

Kolosi Tamás: Tagolt társadalom. Gondolat Kiadó, Budapest 1987.  
[www.mindentudas.hu/kolositamas/index.html](http://www.mindentudas.hu/kolositamas/index.html)

**24. A társadalmi elit fogalmáról és a középosztály fogalmi megközelítéséről****Irodalom:**

Takács Károly: Az elit szociológiai fogalmáról, Szociológiai Szemle, 1998/1  
<http://www.mtapti.hu/mszt/19981/takacs.htm>  
Angelusz R, Tardos R.: Középrétegesedés és polgárosodás – fogalmi dilemmák  
SZOCIOLÓGIAI SZEMLE 8:(4) (1998)

**25. Osztályok, rendek, uralom és hatalom fogalmai Max Weber szociológiájában.****Irodalom:**

Max Weber: *Gazdaság és társadalom*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1967

**26. A település- és városszociológia tárgya, módszerei.**

*A településrendszerek története. Az emberi együttélés térben kibontakozó formái. Ember és környezet. Társadalom és ember. Gazdaság és funkció. Kultúra és forma. Település és régió.*

**Irodalom:**

Farkas János (szerk) Település- és városszociológia. Műegyetemi Kiadó. 1998. Bevezetés; Mumford, Lewis: A város a történelemben. Gondolat. Budapest, 1985.

**27. A városok ökológiai szerkezete.**

*Chicagói iskola: Park, Burgess, Hoyt és mások modelljei. Humán ökológia. Koncentrikus városmodell. Szektor-modell. Többmagú városmodell. A földhasználat történelmi mintái. A biotikus és társadalmi formák kölcsönhatása.*

**Irodalom:**

Farkas János (szerk) Település- és városszociológia. Műegyetemi Kiadó, 1998. III. fejezet; Enyedy György: A városnövekedés szakaszai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

**28. A modern térkutatás alapelvei**

*Fizikai tér és társadalmi tér. Hagyományos és modern térszerveződés. Új térkutatási paradigma. Külső- és belső környezet. Kulturális- és társadalmi noo-diverzitás. Kognitív és viselkedési struktúrák. Társadalmi befogadás és kizárás. Operatív- és interpretációs közösség. Lehetséges terepkutatások.*

**Irodalom:**

Farkas János: A modern térkutatás alapelvei. In: Tér és Tudás. Szerk: Krémer András-Matiscsák Attila. Szeged, Belvedere Kiadó, 2008.

**29. Az egyetemek térségfejlesztő hatása.**

*Egy kutatás koncepciója, hipotézisei, céljai, módszerei. A kutatás terepei. A kutatási eredmények összefoglalása. Fejlődési pólusok kialakulása. Az egyetemek térségi fejlesztő hatása. A felsőoktatás és gazdaság együttműködése.*

**Irodalom:**

Krémer András: Az egyetemek térségfejlesztő hatása. In: Tér és Tudás. Szerk: Krémer András-Matiscsák Attila. Szeged, Belvedere Kiadó, 2008.

**30. Település és régió.**

*Térség, város, falu viszonya. Régió, térség, terület. A régió mint területi egység. Funkcionális régiók. Fővárosi agglomeráció. Regionális tervezés története Magyarországon. A területi egyenlőtlenség alakulása. Területi demográfiai viszonyok. Vonzáskörzetek. Az Európai Régió szerveződése. „Tértől” a területig”. A mikrointegráció terei. Regionális klaszterek. Kooperációs hálózatok.*

**Irodalom:**

Nagy Béla: A település, az épített világ. B+V Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005.  
Farkas János: (szerk) Település- és városszociológia. Műegyetemi Kiadó, Budapest. 1998. VI-VII. Fejezet. 67-94 old.

**31. Hatalom és társadalom a Horthy-korszakban**

*A trianoni béke gazdasági hatásai, társadalmi, politikai következményei. A Horthy-rendszer kiépülése, jellege. Államforma, parlamentáris viszonyok, állampolgári jogok. A politikai rendszer működése, változásai az 1920-as, 1930-as években. Társadalmi, politikai konfliktusok. A szélsőjobboldal megszerveződése és térnyerése.*

**Irodalom:**

Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, 2005, Osiris.; Püski Levente: A Horthy-rendszer. Budapest, 2006, Pannonica.; Boros Zsuzsanna – Szabó Dániel: Parlamentarizmus Magyarországon. Budapest, 2008. ELTE Eötvös.; Ormos Mária: A gazdasági világválság magyar visszhangja. Budapest, 2004, PolgART.; Herczegh Géza: A szarajevói merénylettől a Potsdami konferenciáig. Budapest, 1999, Magyar Szemle.)

### **32. Magyarország a II. világháború időszakában. A jogállamiság megteremtésének kísérlete a II. világháború után.**

*Külpolitikai mozgástér és kényszerpálya a háború előestéjén. A területi revízió és politikai következményei. Fegyveres semlegesség – hadba lépés – Don-kanyar. Kísérletek a háborúból való kiválásra. Német megszállás és holokauszt. A nyilas hatalomátvételtől a szovjet megszállásig. Magyarország háborús veszteségei. Lépések a többpárti parlamenti demokrácia és a piacgazdaság kiépítésére. A koalíciós vagy nemzeti (népi) demokratikus korszak politikai rendszere. Demokratikus és diktatórikus rendszerelemek párhuzamos létezése működése. Társadalmi törekvések és a hatalmi erőviszonyok változásai Magyarországon 1945-1948 között.*

#### **Irodalom:**

Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, 2005, Osiris.; Czettler Antal: A mi kis élethalál kérdéseink. Budapest, 2000, Magvető.; Sakmyster, Thomas: Admirális fehér lovon. Budapest, 2001, Helikon.; A holokauszt Magyarországon európai perspektívában. Szer. Molnár Judit. Budapest, 2005, Balassi.; Vargyai Gyula: Magyarország a második világháborúban. Budapest, 2001, Korona. Bihari Mihály: Magyar politika. Budapest, 2006, Osiris; Palasik Mária: A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarc Magyarországon. Budapest, 2000, Napvilág.; A demokrácia reménye. Magyarország 1945. Szerk. Rainer M. János – Ständeisky Éva. Budapest, 2005, 1956-os Intézet.; Fordulat a világban és Magyarországon. Szerk. Feitl István – Izsák Lajos – Székely Gábor. Budapest, 2000, Napvilág.

### **33. A pártállami diktatúra kiépülése Magyarországon**

*A kommunista hatalomátvétel külső és belső feltételei, politikai eszközei – a „szalámi taktika”. Szovjet típusú totalitárius rendszer kiépülése. Államosítás és tsz-esítés, koncepciós perek, személyi kultusz. Kísérlet a sztálini szocializmus megreformálására – a „demokratikus szocializmus” programja 1953-1955.*

#### **Irodalom:**

Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, 2005, Osiris.; Nagy Imre és kora. Szerk. Sipos József – Sipos Levente. Budapest, 2002, Nagy Imre Alapítvány.; Mindennapok Rákosi és Kádár korában. Szerk. Horváth Sándor. Budapest, 2008, Nyitott Könyvműhely.; Rainer M. János: Nagy Imre. Budapest, 1999, 1956-os Intézet.; Pünkösti Árpád: Rákosi, Sztálin legjobb tanítványa. Budapest, 2004, Európa.

### **34. Forradalom, megtorlás, konszolidáció (1956-1962)**

*Nemzeti demokratikus forradalom és szabadságharc 1956-ban. Elitek és tömegek a forradalomban, a rendszer-átalakítás programjai. A forradalom nemzetközi környezete és a szovjet intervenció. Erőszakkal történő legitímáció, megtorlás és megfélemlítés. Konszolidációs lépések, a bürokratikus centralizmus kádári változatának kiépülése.*

#### **Irodalom:**

Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, 2005, Osiris.; Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgattatott múlt. A pártállam és a belügy. Budapest, 2008, Corvina – 1956-os Intézet.; Huszár Tibor – Szabó János: Restauráció vagy kiigazítás. Budapest, 1999, Zrínyi.; 1956 kézikönyve 1–3. Budapest, 1996, 1956-os Intézet.; Huszár Tibor: Kádár 1-2. Budapest, 2005, Kossuth – Szabad Tér.

### **35. A gazdasági reformtól a rendszerváltásig**

*Az 1968-as gazdasági reform jellege, társadalmi, politikai következményei. Hatalom és társadalom Magyarországon az 1970-es, 1980-as években. A szocializmus strukturális válsága. A politikai ellenzék megszerveződése, színre lépése, különböző csoportjai, törekvései. A rendszerváltáshoz vezető társadalmi, politikai folyamatok.*



**Irodalom:**

Bihari Mihály: Magyar politika. Budapest, 2006, Osiris; „Hatvanas évek” Magyarországon. Szerk. Rainer M. János. Budapest, 2004, 1956-os Intézet.; Tőkés Rudolf: A kialakított forradalom 1957-1990. Budapest, 1998, Kossuth.; A többpártrendszer kialakulása Magyarországon 1985-1991. Szerk. Bihari Mihály. Budapest, 1992, Kossuth.; Ripp Zoltán: Rendszerváltás Magyarországon. 1987–1990. Budapest, 2006, Napvilág.

**36. A magyar politikai rendszer alkotmányjogi alapjai**

*Magyarország kormányzati rendszerei Szent Istvántól napjainkig. A rendszerváltás jellemzői. A hatalommegosztás magyarországi megoldásai, főbb szereplőinek egymáshoz való viszonya. A szuverenitás, azaz a főhatalom kérdésköre Magyarországon. Állampolgárság és státuszjogok. Emberi és állampolgári jogok, védelem az állam túlhatalmával szemben.*

**Irodalom:**

Kukorelli István (szerk.): Alkotmánytan I. Osiris, Bp. 2003,  
 Pokol Béla: A magyar parlamentarizmus. Cserépfalvi, Bp. 1994.  
 Körösenyi András - TörökGábor - Tóth Csaba: A magyar politikai rendszer. Osiris. Bp., 2003.

**37. Politikai kultúra – politikai elit**

*Politikai-, történelmi-, kulturális- és egyéb társadalmi törésvonalak Magyarországon. Politikai szocializációs folyamatok. Politikai kommunikáció és véleményformálás.*

**Irodalom:**

Bihari Mihály: Magyar politika 1944-2004. Politikai és hatalmi viszonyok. Osiris. Bp.2005.  
 Körösenyi András - TörökGábor - Tóth Csaba: A magyar politikai rendszer. Osiris. Bp., 2003.

**38. Pártok, érdekképviseleti szervek**

*A pártrendszer jellemzői. A magyar választási rendszer és szavazói viselkedés. Nyomásgyakorló csoportok, társadalmi mozgalmak, neokorporatív alkumechanizmusok.*

**Irodalom:**

Körösenyi András - TörökGábor - Tóth Csaba: A magyar politikai rendszer. Osiris. Bp., 2003.  
 Enyedí Zsolt – Körösenyi András: Pártok és pártrendszerek. Osiris Kiadó, Bp.2002.

**39. Önkormányzatok, helyi igazgatás, civil szféra**

*Az önkormányzatiság fogalma, történelmi kialakulása Magyarországon, fajtái. Az önkormányzati szervezetalkítás és a döntéshozatal általános kérdései; a szervezet, mint működési keret. Regionalizmus és önkormányzatok. Az önkormányzati reformok modelljei Az európai közigazgatási tér összefüggései. A civil társadalom fogalma, értelmezési lehetőségei. A jótékonyosság, önkéntesség és az önszerveződés hazai története. Az állami intervenció mértéke a modern, jóléti demokráciákban. Civil társadalom a globalizálódó világban.*

**Irodalom:**

Józsa Zoltán: Önkormányzati szervezet, funkció, modernizáció. Dialóg Campus, Budapest-Pécs 2006,  
 Magyar és európai civil társadalom. (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba) MTA RKK. Pécs, 1999.  
 Seligman, Adam B.: A civil társadalom eszméje. Kávé Kiadó. Budapest 1997

**40. A nemzetközi kapcsolatok jellemzői a második világháború után**

*A hidegháború és az európai integráció fejlődésének fontosabb állomásai*

**Irodalom:**

Fischer Ferenc: A megosztott világ (A kelet-nyugat, észak-dél nemzetközi kapcsolatok fő vonásai (1941-1991) Dialóg Campus Kiadó,2001

Bíró Gáspár: Bevezetés a nemzetközi politikai viszonyok tanulmányozásába, Osiris, 2003  
J. Nagy László: Az európai integráció politikai története. Maxim, Szeged 2002

#### **41. A modernkori európai politikai rendszerek sajátosságai**

*Az európai politikai rendszerek összehasonlító elemzése. Az Európai Unió politikai intézményrendszere. Európa politika. Magyarország helyzete az Európai Unióban*

##### **Irodalom:**

Kardos József - Simádi Irén (szerk.): Európai politikai rendszerek, Osiris, 2002  
Fábián György - Kovács László: Parlamenti választások az Európai Unió országában (1945-2002), Osiris, 2004  
Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, HVG ORAC, 2006

#### **42. A modern állami szerepvállalás**

*Alapvető területei: társadalom-politika, gazdaságpolitika. Az állami szerepvállalás elméleti háttere (pluralista, korporatív és elitista) és azok kölcsönhatása. A modern társadalompolitika funkciói és területei. A szociálpolitikai dimenzió létrejötte, helye és szerepe közpolitikák rendszerében. Az egyéni szabadságjogok, a politikai jogok és a szociális jogok kölcsönhatása, különbségek az állami redistribúció nagysága alapján.*

##### **Irodalom:**

Jenei György: Közigazgatás-menedzsment. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.  
Közpolitika: szöveggyűjtemény [szerk. PESTI Sándor] Budapest: Rejtjel, 2001.

#### **43. A jóléti állam**

*Fogalma, eredete, tipizálása. Tipológia az értékorientációk különbözősége alapján. Piaci- és állami újraelosztás. Méltányossági és egyenlőségi értékek. A liberális paradigmaváltás az állami beavatkozás mértékéről. A jóléti állam válsága. Globalizáció, világgazdasági korszakváltás és válságtünetek felszámolására tett kísérletek.*

##### **Irodalom:**

A jóléti állam [szerk. Ferge Zsuzsa, Lévai Katalin] Budapest, ELTE 2000.  
Jenei György: Közigazgatás-menedzsment. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.

#### **44. A társadalompolitika politikai és intézményi keretei az Európai Unióban.**

*Az integráció történeti háttere. Közigazgatási reformok az EU-ban. A közigazgatási rendszer, mint társadalompolitikai erőforrás. Paradigmaváltás: a szocialista társadalompolitika felváltása egy új közpolitikai érték-rendszerrel.*

##### **Irodalom:**

Jenei György - Gulyás Gyula: Összehasonlító közpolitika. Aula Kiadó, Budapest, 2002.  
Jenei György: Közigazgatás-menedzsment. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.

#### **45. A rendszerváltás „vesztesei” Magyarországon.**

*Szociális törvénykezés. Az EU-hoz való csatlakozás szociális dimenziói Magyarországon. Az egyesült Európa társadalmainak minősége, mint viszonyítási pontok.*

##### **Irodalom:**

Ferge Zsuzsa: Elszabaduló egyenlőtlenségek: állam, kormányok, civilek. Budapest, ELTE Szociológiai Intézet, 2000.  
Jenei György: Közigazgatás-menedzsment. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.  
Közpolitika: szöveggyűjtemény [szerk. PESTI Sándor] Budapest: Rejtjel, 2001.

## MÓDSZERTAN TÉTELSOR

### 1. A társadalomtudományos megismerés jellemzői

*A társadalomtudományi problémák természete. A tudományos megismerés sajátosságai, összehasonlítása más megismerési formákkal. Céljai, folyamata. A kutatások típusai. A megismerés buktatói.*

#### **Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 17-107  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 17-37.

### 2. A megismerési folyamat felépítése

*A kutatás terve: kutatási célok, elemzési egységek. Konceptualizálás, mérés, operacionalizálás. A mintavétel logikája. A mintavétel típusai (példákkal alátámasztva). Mintavétel a gyakorlatban.*

#### **Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 108-247  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 41-84.

### 3. A társadalomkutatás gyakorlati kérdései

*A kutatás megszervezése. A team-munka kérdései. A helyszínekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás. A kutatási beszámoló elkészítése. Tudományos tanulmányírás. A kutatási eredmények prezentálása. A kutatás marketingje. A médiával való kapcsolattartás. Etikai, politikai és jogi kérdések a társadalomkutatásban.*

#### **Irodalom:**

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 85-110. és 301-330.  
Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 524-548.  
Kvale, Steinar: Az interjú. Az interjúkutatás etikai kérdései. Jászöveg K., Bp. 2005. 115-128.

### 4. A kvalitatív és a kvantitatív kutatás

*Kvantitatív és kvalitatív módszerek közötti választás kérdései. Előnyök és hátrányok. A két módszer ötvözése.*

#### **Irodalom:**

Letenyei László - Nagy Gábor Dániel: Rugalmas kérdőív. A standard kérdőív kritikái és javaslat a kérdőíves adatgyűjtés terepközei alkalmazására. Szociológiai Szemle 2007/1-2. 29-46.  
Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözése. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71-95., 119-146.  
Mason, Jennifer: Kvalitatív kutatás. Jászöveg K., Bp., 2005. .

### 5. Adatgyűjtési módszerek: az interjú és a fókusz csoport vizsgálat

*A társadalomtudományi megismerés kvalitatív útjai: az interjú és a fókusz csoport vizsgálat. A személyes narratívák és az életútinterjú (life story, life history, history). Az adatok rögzítése és feldolgozása.*

#### **Irodalom:**

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 142-167. és 202-206.  
Heltai Erzsébet -- Tarjányi József: A szociológiai interjú készítése. Budapest: Tárki (letölthető: [www.szochalo.hu](http://www.szochalo.hu))  
Seidman, Irving: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Kutatási terv. Műszaki Kiadó, Bp., 2002. 49-66.  
Mason, Jennifer: Kvalitatív kutatás. Jászöveg K., Bp., 2005. 130-162.

**6. Adatgyűjtési módszerek: terepkutatás**

*Kvalitatív terepkutatások. Terepkutatásra alkalmas témák. A megfigyelés mint módszer. A megfigyelő lehetséges szerepei. A terepkutatás erősségei és gyengéi. Az adatok rögzítése és feldolgozása*

**Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 303-337.  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 116-139.  
Letenyey László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Résztvevő megfigyelés. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71-95., 119-146.  
Borsányi L. (1988): A megfigyelési technikák az etnológiai terepmunkában. In: Eth 1988. 53-83.

**7. Adatgyűjtési módszerek: kérdőíves kutatás**

*A kérdőíves adatfelvétel jellemzői. Kérdőíves kutatásra alkalmas témák, kérdéstípusok, a kérdőívszerkesztés szabályai. Indexek és skálák. A kérdőíves adatfelvétel kérdezőbiztossal, telefonon és a digitális technika alkalmazásával. A kérdőíves vizsgálatok erősségei és gyengéi.*

**Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 276-301.  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 173-197.

**8. Adatgyűjtési módszerek: tartalomelemzés, hatásvizsgálatok**

*Beavatkozásmentes vizsgálatok: a tartalomelemzés és a hatásvizsgálatok. Tartalomelemzésre alkalmas témák. Mintavétel a tartalomelemzésben. A kódkategóriák kialakítása. A tartalomelemzés erősségei és gyengéi. Történeti összehasonlító elemzések és hatásvizsgálatok. Makrotársadalmi mutatók vizsgálata.*

**Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 337-398  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 234-246.  
Klaus Krippendorff (1995): A tartalomelemzés módszertanának alapjai. Budapest: Balassi 13-22, 69-75, 117-129

**9. Adatfeldolgozás és adatelemzés**

*Az adatok előkészítése (változók, mérési szintek, kódolás, adatrögzítés, adattisztítás). Az egy- és kétváltozós elemzés. A kvalitatív adatok elemzésének kérdései: kódolás, standardizálás, összehasonlíthatóság.*

**Irodalom:**

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 1995. 400-489.  
Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 253-298.  
Seidman, Irving: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Az interjú anyagának elemzése, értelmezése és közzététele. Műszaki Kiadó, Bp., 2002. 159-184.  
Mason, Jennifer: Kvalitatív kutatás. József K., Bp., 2005.

**10. Statisztikai elemzés a társadalomtudományi kutatásban**

*Milyen jelenségek mérésére használhatóak a viszonyszámok? Mondjon néhány konkrét példát! A középértékek típusai, legjellemzőbb alkalmazási területei. Az értéken alapuló indexek, és gyakorlati alkalmazásuk bemutatása. Leíró statisztika, többváltozós eljárások, statisztikai következtetések*

**Irodalom:**

Petres Tibor- Katona Tamás- Kovács Péter: Általános statisztika. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008.  
Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 2003. 494-526.

**11. A demográfiai viszonyok statisztikai leírásának módszertani kérdései.**

*Népesedéspolitika, a magyar helyzet bemutatása. Az EU tagállamainak demográfiai sajátosságai.*

**Irodalom:**

Katona Tamás- Gyémánt Richárd: Demográfia. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008.

Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K, Bp. 2001.

Spéder Zsolt (szerk.) Család és népesség itthon és Európában. Századvég K. Bp. 2002

**12. A népesség kulturális helyzetének és az iskolai végzettség mérésének társadalomstatisztikai kérdései.**

*Módszertani vonatkozások. A magyar oktatási és kulturális helyzet számokban.*

**Irodalom:**

Gyémánt Richárd: Társadalomstatisztika. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009.

KSH honlap

**13. A magyarországi lakosság egészségi állapota. A fogyatékoság mérése.**

*A terület statisztikai leírása, következtetések. Indikátorok a társadalomstatisztikai leírásban a lakosság egészségi állapota szempontjából. A népegészség romló állapotának mutatói*

**Irodalom:**

Gyémánt Richárd: Társadalomstatisztika. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009.

Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K, Bp. 2001.

KSH honlap

**14. Életszínvonal és lakásstatisztika, hajléktalanság.**

*A magyar adatok ismertetése*

**Irodalom:**

Gyémánt Richárd: Társadalomstatisztika. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009.

KSH honlap